

- аналіз стратегічного розриву між поставленими цілями та фактичними результатами діяльності;
- проведення факторного аналізу виконання стратегічних планів;
- ситуаційний аналіз можливих альтернативних способів реалізації поставлених цілей та мети з урахуванням поточних та перспективних змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Формування портфеля стратегій на основі сценарного аналізу;
- оперативний аналіз та контроль за виконанням поставлених стратегічних планів;
- аналіз ефективності обраних операційних, фінансових та інвестиційних стратегій.

Отже, під аналітичним забезпеченням стратегічного управління пропонуємо розуміти процес підготовки аналітичної інформації, який включає: збирання, реєстрацію та узагальнення даних; перевірку інформації на достатність та достовірність; аналітичне опрацювання первісних даних шляхом групування, систематизації, побудови трендів, розрахункових процедур (все те, що включається в поняття аналіз); збереження необхідної для прийняття рішень інформації; передача інформації зацікавленим особам; формування інформаційного базису для прийняття стратегічних рішень.

Список використаних джерел:

1. Пуцтейло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. №1(26). С. 168-174.
2. Рябенко Л.М. Аналітичне забезпечення розробки і реалізації управлінських стратегічних рішень. *Економіка і суспільство*. 2017. №13. С.1400-1407.
3. Скочиляс С.М. Аналітичне забезпечення як джерело інформації для прийняття управлінських рішень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип.25. Ч.2. С.123-127.

УДК 336.343

Пономарьова Наталія Анатоліївна

*к.е.н., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Хмельницький національний університет*

ТИПОЛОГІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОШТІВ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ

Суспільно-політичні зміни, які відбулись в Україні в останні роки, кризові явища в економіці та зростання бідності населення обумовили зростання шахрайства в економічній сфері.

Легалізація (або “відмивання” грошей) – це процес, через який нелегально здобуті кошти намагаються стати легальними шляхом їх маскуванню, переміщення чи інтеграції в економічну систему. В Україні для боротьби з легалізацією коштів було прийнято Закон України “Про запобігання та протидію

легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” [1].

Типології легалізації коштів включають різні методи та стратегії, які використовуються для того, щоб приховати незаконне походження коштів і зробити їх законними. Зазвичай ці типології поділяються на кілька основних етапів:

1. Вкладення з метою виведення коштів з тіньового обігу і введення їх у фінансову систему. Найбільш поширені способи легалізації коштів:

- депозит готівки на банківські рахунки (з використанням фальшивих документів або через різноманітні схеми, щоб уникнути підозр);
- купівля дорогоцінних металів, ювелірних виробів, нерухомості або інших цінних предметів для подальшого перепродажу;
- переведення коштів через каси обміну валют;
- використання підприємств, які займаються фінансовими операціями з малим контролем.

2. Розміщення для ускладнення трасування походження коштів шляхом здійснення численних операцій. Найбільш поширені способи легалізації коштів:

- перерахування коштів через різні країни та фінансові установи, що ускладнює відстеження;
- купівля та продаж активів (наприклад, акцій або облігацій), щоб створити сліди легітимних транзакцій;
- використання офшорних рахунків і підприємств для “змішування” грошових коштів;
- використання фальшивих контрактів або схем для переміщення грошових коштів між різними рахунками.

3. Інтеграція через повернення коштів у легальну економіку, щоб їх можна було використовувати без підозр. Найбільш поширені способи легалізації коштів:

- придбання активів або інвестиції в бізнеси, що генерують законний дохід (наприклад, нерухомість, бізнеси);
- оформлення кредитів на ці активи, що забезпечує використання грошей без ризику їх втрати;
- використання підприємств для легітимізації отриманих доходів (наприклад, шляхом “переведення” коштів через законні підприємства).

В епоху цифровізації економіки особливої популярності набувають тренди з легалізації коштів через криптовалюту:

- використання складних схем грошових мулів у поєднанні зі складними мультисервісними методами відмивання;
- використання типологій перехресних ланцюжків і перехресних активів, включаючи відмивання коштів через DEX і DeFi мости;
- використання криптовалютних дебетових карток для витрачання великих обсягів коштів на предмети розкоші;
- придбання криптоактивів на біржах, які не збирають KYC-інформацію;

- відмивання криптоактивів незаконного походження шляхом придбання токенів і стейблкоїнів. Стейблкоїни характеризуються тим, що дедалі частіше використовуються у типологіях фінансових злочинів, а також в ухиленні від санкцій за участю таких юрисдикцій, як Росія, Іран та Північна Корея;

- зламування централізованих бірж для отримання токенів і стейблкоїнів через DEX, DeFi-мікшери та крос-ланцюгові мости;

- одночасне використання як сервісів мікшування, так і приватних гаманців;

- відмивання коштів через токени і сервіси, пов'язані з метамережею.

Штучний інтелект (ШІ) може відігравати важливу роль у процесі легалізації коштів шляхом автоматизації та підвищення ефективності різних етапів цієї складної та багатогранної діяльності. За його допомогою можна обробляти та аналізувати величезні обсяги даних для виявлення підозрілих операцій або аномальних транзакцій, які можуть бути пов'язані з відмиванням грошей. Алгоритми машинного навчання можуть виявляти шаблони поведінки, що відрізняються від нормальних фінансових транзакцій, і швидко реагувати на них.

Також ШІ дозволяє використовувати історичні дані для побудови моделей, які передбачають ймовірність відмивання коштів. Наприклад, система може виявити відхилення від звичайних фінансових потоків або підозрілі угоди, що допоможе організаціям оперативно реагувати.

Серед іншого, ШІ може здатний автоматично перевіряти всі транзакції за допомогою складних алгоритмів для виявлення потенційних фінансових злочинів. Це дозволяє зменшити людський фактор і підвищити ефективність моніторингу. Алгоритми штучного інтелекту можуть допомогти банкам та фінансовим установам швидше перевіряти особистості клієнтів і виявляти потенційно небезпечних осіб. Технології розпізнавання облич, аналіз соціальних мереж та інших публічних джерел даних дозволяють створювати більш точну картину клієнта.

ШІ може бути інтегрований з блокчейном для кращого моніторингу і верифікації транзакцій, знижуючи ймовірність маніпуляцій з фінансовими потоками. Блокчейн дозволяє зберігати інформацію про всі транзакції в незмінному реєстрі, що підвищує прозорість та зменшує ризик шахрайства.

Блокчейн створює сприятливе підґрунтя для методів машинного навчання завдяки доступності як даних про транзакції, так і інформації про типи суб'єктів, які здійснюють транзакції, зібраної нами та іншими. Це контрастує з традиційними фінансами, де дані про транзакції, як правило, є ізольованими, що ускладнює застосування цих методів. Elliptic вперше опублікувала дослідження на цю тему у 2019 році у співавторстві з дослідниками з лабораторії штучного інтелекту MIT-IBM Watson AI Lab. Модель машинного навчання була навчена ідентифікувати транзакції з біткойнами, здійснені незаконними суб'єктами, такими як групи з вимогами викупу або даркнет- маркетплейси.

У 2024 році Elliptic опублікувала подальші дослідження, застосувавши нові методи до значно більшого набору даних, що містить майже 200 мільйонів транзакцій. Замість того, щоб ідентифікувати транзакції, здійснені незаконними

суб'єктами, модель машинного навчання була навчена ідентифікувати “підграфи” – ланцюжки транзакцій, які по суті є відмиванням біткоїнів. Ідентифікуючи ці підграфи, а не незаконні гаманці, такий підхід дозволяє зосередитися на процесі відмивання в цілому, а не на поведінці в ланцюжку конкретних незаконних суб'єктів. З 52 “грошових підграфів “відмивання”, передбачених моделлю і які були реалізовані через депозити на цій біржі, біржа підтвердила, що 14 з них були отримані користувачами, які були ідентифіковані як такі, що пов'язані з відмиванням грошей.

Штучний інтелект, блокчейн, великі дані та аналіз поведінки є “...ключовими інструментами, що дозволяють автоматизувати процеси, підвищити точність та швидкість виявлення підозрілих операцій. Однак, впровадження цих технологій супроводжується певними викликами, такими як проблеми з конфіденційністю, технічні бар'єри та регулятивні обмеження. Подолання цих викликів є критично важливим для забезпечення ефективного фінансового моніторингу в сучасному світі” [2].

Розглянуті типології легалізації коштів є частиною міжнародних зусиль щодо боротьби з відмиванням грошей, зокрема через міжнародні організації.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України № 361-IX від 06 груд. 2019 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
2. Карапетян О. М. Сучасні тенденції фінансового моніторингу в умовах воєнних дій / О.М. Карапетян, О.А. Колодійчук // Ефективна економіка. 2024. № 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.65>.

УДК 657.37:330.34+141.32+141.7

Семанюк Віта Зеновіївна,
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Жукевич Світлана Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ: ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ПАРАДИГМА У ВЕКТОРІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасна економіка переживає глибокі трансформації, пов'язані з глобалізацією, цифровізацією і динамічністю соціально-економічних процесів, що потребує нових підходів до управління та його функціонального забезпечення, зокрема фінансового аналізу. У класичному розумінні фінансовий